

"Mümkinatın iki veçhi vardır: Birisi: Enaniyet ile vücuttur. Bu ise, ademe gider ve ademe kalb olur. İkincisi: Enaniyetin terkiyle ademdir. Bu ise Vâcibü'l-Vücuda bakar, bir vücut kazanır. Binaenaleyh, vücut istersen, mün'adim ol ki vücudu bulasın." İzah?

Allah, Vâcibü'l-Vücut'dur. Yani varlığı kendi zatındandır, ezelidir, ebedidir, olmaması muhaldir. Mahlukatın varlığı ise **"mümkün"** grubuna girer. Mümkinatın varlığı kendi zatından değildir, olup olmaması eşittir. Allah'ın var etmesiyle var olabilecekleri gibi, yok etmesiyle de yok olabilirler.

Her mahluk gibi, bizim varlığımız da mümkündür. Eğer kendimize **"enaniyet ile bir vücut verir"**, kendi varlığımıza güvenirse ve onu kendi malımız sanarak maddî ve manevî cihazlarımızı dilediğimiz gibi kullanırsak onları zayi etmiş oluruz, onlardan ahiretimiz namına bir fayda göremeyiz. Böylece onlar gibi onlarla edindiğimiz hazlar ve menfaatler de sonunda ademe gider, yok olurlar.

Eğer, **"enaniyetin terkiyle adem"** yolunu tatarsak, yani **"Bunların hiçbiri benim şahsi malım ve mülküm değil, hepsi bana ilâhî birer emanettir."** diyerek onları Allah'ın rızası istikametinde kullanırsak Vâcibü'l-Vücut'a bakar bir vücut kazanırız.

Üstat Hazretlerinin birçok hakikatin aydınlanmasında güzelce istimal etiği güneş misalini bu meselemize şöyle tatbik edebiliriz:

Güneşin aynadaki görüntüsünün de kendi çapında ışığı, ısısı ve yedi rengi vardır. Bu görüntü, kendindeki bütün güzelliklerin ve üstünlüklerin güneşten geldiğini unutup ışığıyla ve ısısıyla övünmeye başlarsa kendisine **"enaniyet ile bir vücut"** vermiş olur. Bir süre sonra da akşamın gelmesiyle bütün sermayesini kaybeder.

Bu görüntü, kendindeki ışığı, güneşin bir aksi, onun kemalinin bir aynası, güzelliğinin bir cilvesi bilse, o takdirde görünürde o ışığa sahip çıkmamakla kendini ademe atmış olsa da, gerçek vücudu o zaman kazanır. Kendine bedel güneşi bulur.

İşte, insan kendindeki varlığın ve bütün kemalin ancak Allah'ın yaratmasıyla tahakkuk ettiğini, bir zamanlar hiç yok iken, daha sonra ana rahminde geçirdiği dokuz aylık terbiye sonunda gören, işiten, düşünüp anlayan, kâinatla münasebeti bilen ve en önemlisi Rabbine iman eden üstün bir varlık haline geldiğini düşünerek şükür yolunu tutsa **"Vücut istersen, mün'adim ol ki vücudu bulasın!.."** sözünü kendi hayatına uygulamış olur. Bu dünyadaki fani varlığını ebedileştirir, gerçek vücudu kazanır.

"Ve keza, mümkinatın da iki vechi vardır: *Birisi: Enaniyetle vücuttur. Bu ise, ademe gider ve ademe kalb olur.*"

"*İkincisi: Enaniyetin terkiyle ademdir. Bu ise Vâcibü'l-Vücuda bakar, bir vücut kazanır. Binaenaleyh, vücut istersen, mün'adim ol ki vücudu bulasın.*"(1)

Ayna da yansıyan ışık, aynanın kendi malı değil güneşin malıdır. İnsanın benliği de bir ayna gibidir, bu benlikte görünen cüzi ilim, irade, kudret, sahiplik gibi hissiyatlar Allah'ın isimlerinden yansıyan tecellilerdir.

İşte nefis de bir ayna hükmünde iken, kendini fail ve muktedir biliyor, zillet ve alçaklığına bakmadan Allah'a meydan okuyor. İnsan bu mana-yı ismi ciheti ile fanidir, yok hükmündedir ve yok olmaya da mahkumdur.

İnsan, kul ve ayna olduğunun bilincine vardığı zaman Allah katında vardır ve rızasına kavuşmuştur; kulluğu ve aynalığı bırakıp Allah karşısında varlık ve serbestlik iddia ederse, yokluk ve fena içindedir. Yani varlıkta yokluk, yoklukta da varlık vardır. İnsan benliği ile "**ben varım**" derse yoktur, "**ben yokum**" derse yani üzerindeki nimet ve ikramların kendinden değil Allah'tan olduğunu bilirse, vardır demektir. Böyle olunca Allah'ın sonsuz isim ve sıfatlarını arkasına ve yardımına almış oluyor.

Özet olarak, mümkinat burada bütün mahlukatı ve yaratılmışları içine alan geniş bir kavramdır. Bu mahlukat Allah'ın sanatı ve eseri olması noktasından ve sırf Onun isim ve sıfatlarına işaret ve beşaret etmek noktasından vardırırlar. Yoksa kendi başlarına ve kendi hesaplarına bir hiç ve yok hükmündeler.

Üstad Hazretlerinin "**Vücutta adem, ademde vücut var.**" demesi, bu mananın bir özeti ve formülü gibidir. İnsan benlik cihetinde yok kulluk cihetinde vardır.

(1) bk. [Mesnevî-i Nuriye, Katre.](#)